

Thema 1 Onderweg

Samenvatting

Aardrijkskunde

Waarom is een nieuwe wijk hier gebouwd en niet daar? Wat voor gebouwen staan er? Waarom staan ze juist op die plek? Huizen, boerderijen, fabrieken en kantoren staan niet zomaar ergens. Bij aardrijkskunde kijk je goed om je heen. Je wilt ontdekken waarom iets juist op die plek is.

Plattegrond

Een plattegrond is een tekening van bovenaf. Daarop kun je goed zien hoe een ruimte is ingericht. Een kaart is een tekening van een groter gebied. Een plattegrond of een kaart teken je op schaal. Je tekent iets kleiner dan het werkelijk is. In de legenda staat wat alles betekent. Met een plattegrond of kaart kun je goed de weg vinden.

Begrippen

aardrijkskunde Alles wat je kunt leren over hoe de wereld eruitziet.

wijk Een gedeelte van een stad of een groter dorp. Een wijk bestaat uit meerdere buurten.

buurt Een groep huizen die bij elkaar staat, noem je een buurt.

ruimte Elke plaats waar je kunt zijn en kunt bewegen.

inrichten De manier waarop je alles een plek geeft.

plattegrond Een tekening van bovenaf waarop je kunt zien wat er in een ruimte staat. Dat kan de klas zijn, maar ook de straten en gebouwen in een dorp of stad.

schaal Je tekent iets kleiner dan het werkelijk is. Het eerste getal geeft de verkleinde maat aan. Het tweede getal de werkelijke maat. Bij een schaal van 1 : 100 is elke centimeter op de plattegrond in het echt 100 centimeter.

legenda Een lijst met uitleg over de tekens en kleuren op een kaart.

kaart Een kaart van een land of van de wereld is een soort tekening daarvan. Je kunt erop zien waar rivieren, wegen, steden enzovoort liggen.

Thema 2 Om ons heen

Samenvatting

Landschappen

Nederland is een land met verschillende landschappen, zoals rivieren, bossen, duinen, heide en weilanden. Dorpen en steden zijn niet zomaar ergens gebouwd. Mensen hebben eerst goed naar het landschap gekeken. Zo ligt Nijmegen, een van de oudste steden van Nederland, aan een rivier. De bewoners hadden daardoor water, ze konden makkelijk vis vangen en ze reisden over de rivier.

Stad en dorp

Mensen willen graag in de buurt van hun werk wonen. De meeste winkels vind je in de stad omdat daar veel klanten wonen. In een stad wonen meer mensen dan in een dorp. Daarom zijn er in een stad ook meer voorzieningen. De meeste vind je in het centrum van de stad.

Windrichtingen

Op een windroos zie je de windrichtingen: noord, oost, zuid en west. Een windroos op een kaart geeft aan waar het noorden, oosten, zuiden en westen liggen.

Begrippen

landschap	Een gebied met natuur, zoals bossen, heide of weiland.
platteland	Gebied buiten de steden, met dorpen en boerderijen.
woonplaats	De plaats waar iemand woont.
stad	Grote plaats met veel huizen, mensen en winkels.
dorp	Kleine plaats met niet zo veel huizen, mensen en winkels.
voorzieningen	Dingen die mensen nodig hebben, bijvoorbeeld winkels, scholen en sportvelden.
centrum	Het midden van een stad of dorp. Hier vind je de meeste voorzieningen.
windrichting	Waar de wind vandaan komt: noord, zuid, oost of west.
Noordpool	De bovenkant van de aarde.
Zuidpool	De onderkant van de aarde.

Thema 3 Waterland

Samenvatting

Langs de kust

Nederland ligt voor de helft onder de zeespiegel. Heel vroeger woonden mensen dicht bij zee op terpen. Langs de kust beschermen duinen en dijken ons tegen de zee. Duinen ontstaan doordat de zeewind zand op een hoop blaast. Planten en bomen houden het zand vast. Waar geen duinen zijn, hebben mensen dijken gebouwd. De waterkering in de monding van een rivier gaat helemaal dicht als het zeewater gevaarlijk hoog staat.

Waterwegen

Rivieren en kanalen zijn waterwegen. Rivieren voeren regenwater en gesmolten sneeuw uit de bergen af naar zee. Kanalen zijn door mensen gegraven. Ze zijn vaak kaarsrecht.

Polders

Hoe maak je een polder? Bouw een dijk om een plas water. Pomp daarna met een gemaal het water eruit. Tot slot graaf je sloten in de polder waardoor het regenwater kan worden afgevoerd. Flevoland en de Noordoostpolder zijn twee grote polders. Daar wonen mensen in nieuwe steden zoals Almere. Veel grond wordt gebruikt voor landbouw.

Onder de loep

De Maas en de Rijn zijn twee grote rivieren die door Nederland naar zee stromen. Het water in de Maas is vooral regenwater. Het water in de Rijn is regenwater en gesmolten sneeuw uit de bergen.

Na de bouw van de Afsluitdijk was de Zuiderzee een meer geworden: het IJsselmeer. De rivier de IJssel is een afsplitsing van de Rijn. De IJssel stroomt naar het IJsselmeer.

In het westen van Nederland liggen twee grote havens, die van Amsterdam en Rotterdam.

Begrippen

dijk	Een wal van zand, klei of steen die mensen beschermt tegen hoog water.
duin	Een heuvel van zand langs de zee.
zeespiegel	Hoe hoog het zeewater staat.
riviermonding	De plek waar het rivierwater in de zee uitkomt.
waterkering	Alles wat het water tegenhoudt: een dijk, een dam, een duin.
waterweg	Een weg van water, waar boten op kunnen varen.

Thema 3 Waterland (vervolg)

Samenvatting

rivier	Natuurlijke stroom water, zoals de Maas en de Rijn.
kanaal	Door mensen gegraven waterweg.
polder	Land dat lager ligt dan de zee en dat mensen met gemalen droog houden.
terp	Heuveltje waar mensen vroeger op woonden. Zo waren ze beschermd als het land overstroomde met water.

Thema 4 Platteland

Samenvatting

Landbouw

Bijna alles wat je eet, komt van de landbouw. De akkerbouwer verbouwt bijvoorbeeld aardappelen, tarwe of mais. Hij strooit eerst mest of kunstmest over de akkers. Dat is het voedsel voor de planten. De veehouder houdt koeien voor de melk, kippen voor de eieren of varkens voor het vlees. Een boer die koeien, varkens of kippen houdt, doet aan veeteelt.

Tuinbouw

De tuinbouwer zorgt voor groente en fruit. Voor veel planten is het in de herfst en de winter buiten te koud. Daarom worden groente en fruit ook in kassen verbouwd. Daarin kunnen planten het hele jaar door groeien. Dat heet glastuinbouw. Rozen bijvoorbeeld worden in kassen gekweekt. Ze groeien in zes weken. Daarna worden ze gesneden en in koelcellen bewaard. Rozen worden op de veiling verkocht. In Afrika kunnen rozen goedkoper worden gekweekt: het is er warmer en de arbeiders zijn goedkoper.

Het noorden

In Groningen wordt veel tarwe verbouwd. In Friesland zie je veel koeien. In Drenthe verbouwen de boeren vooral aardappels en bloembollen. In Noord-Holland worden heel veel bloembollen verbouwd.

Het midden

In Zuid-Holland wordt groente in kassen verbouwd. In het gebied tussen de rivieren in Gelderland is veel fruitteelt. In Utrecht zie je veel koeien.

Het zuiden

De boeren in Zeeland verbouwen vooral aardappels en suikerbieten. In Noord-Brabant houden boeren veel varkens. In Limburg is veel fruitteelt.

Thema 4 Platteland (vervolg)

Samenvatting

Onder de loep

Thema 4 Platteland (vervolg)

Samenvatting

Begrippen

landbouw	Het land bewerken en er bijvoorbeeld graan op verbouwen. Maar ook het houden van vee is landbouw.
akkerbouwer	Een boer die bijvoorbeeld graan, aardappelen of bieten verbouwt.
tuinbouwer	Een boer die groente of fruit verbouwt, buiten of in de kas.
veehouder	Een boer die vee houdt.
grasland	Land waar koeien kunnen grazen.
veeteelt	Het houden van vee.
mest	Poep van dieren. Vaak is het vermengd met stro.
kunstmest	Mest die in de fabriek gemaakt wordt.
kas	Een glazen huis waarin de boer fruit of groente verbouwt.
glastuinbouw	Het verbouwen van groente of fruit in kassen.

Thema 5 Over de grens

Samenvatting

Transport

Producten die je in de supermarkt koopt, komen soms uit verre landen. Bananen uit Brazilië bijvoorbeeld zijn weken met de boot onderweg geweest. De klant in de supermarkt betaalt niet alleen voor het product maar ook voor het transport.

Vervoermiddelen

Goederen kun je vervoeren met vliegtuig, boot, trein of vrachtwagen. Welk vervoermiddel kies je? Dan kijk je naar het soort product, de afstand, de prijs en de snelheid van het vervoermiddel. Producten die snel bederven, zoals vlees, aardbeien of bloemen, kun je bijvoorbeeld beter met het vliegtuig dan met de boot vervoeren.

Import en export

Er zijn bedrijven die geld verdienen met de import en de export van producten. Deze bedrijven vind je vooral bij de haven van Rotterdam en het vliegveld Schiphol bij Amsterdam. Auto's, speelgoed en bananen zijn voorbeelden van importproducten. Snijbloemen, eieren, varkens en bloembollen zijn exportproducten.

Onder de loep

Rotterdam heeft de grootste haven van Europa. In de haven komen veel producten aan die voor andere landen, zoals Duitsland, bestemd zijn. Ze worden verder vervoerd met kleinere boten, met vrachtwagens of met de trein.

Schiphol is het grootste vliegveld van Nederland. Schiphol ligt dicht bij Amsterdam. Via het zuiden van Nederland gaan veel goederen naar België en Frankrijk.

Begrippen

transport	Het vervoeren van goederen van de ene plek naar de andere. Bijvoorbeeld in vrachtwagen, vliegtuig of boot.
product	Iets wat je kunt kopen of verkopen.
goederenvervoer	Het vervoer van dingen. Dus niet van mensen.
vervoermiddel	Een middel om mensen of dingen van de ene plek naar de andere te brengen. Bijvoorbeeld een fiets, een auto of een trein.
import	Dingen uit het buitenland halen om ze in Nederland te verkopen.

Thema 5 Over de grens (vervolg)

Samenvatting

export Dingen naar het buitenland brengen om ze daar te verkopen.

goederen Spullen om te verkopen.

vaarweg Rivier of kanaal waar je op kunt varen.